

ศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทย บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน
อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Study of Tai Yai Vegetables' Name in Mueang Pon Village,
Mueang Pon Subdistrict, Khun Yuam District,
Mae Hong Son Province

(Received: March 26, 2019; Revised: April 17, 2019; Accepted: April 23, 2019)

สุณัฐชา กันทา¹, จิราภรณ์ น้อยฉิม² และ ขนิษฐา ใจมโน³

Sunatcha Kantha, Jiraporn Noichim and Khanittha Jaimano

บทคัดย่อ

การศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านภาษาไทย บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทยบ้านเมืองปอน โดยสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลชื่อผักพื้นบ้านระหว่าง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 พบผักพื้นบ้านทั้งสิ้น 115 ชนิด นำมาวิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทย ผลการวิจัยด้านระบบไวยากรณ์คำเรียกชื่อผักพื้นบ้าน พบโครงสร้าง 4 ส่วน ได้แก่ (คำบ่งกลุ่มพืช) – (หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช) – แก่นชื่อ – (คำขยายพืช) แก่นชื่อพืชมีโครงสร้างคำเป็นได้ทั้ง คำมูลฐาน คำประสม ส่วนคำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำอิสระ ใช้บ่งว่าผักนั้นมีลักษณะเด่นด้านใด ซึ่งในงานวิจัยนี้พบ 2 ด้าน ได้แก่ คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช สามารถปรากฏพร้อมกันได้ทั้งสามกลุ่ม และในกรณีที่ปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มจะมีการเรียงคำกันตามลำดับ หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช จะแตกต่างจากคำบ่งกลุ่มพืชตรงที่หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช พบ 2 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน

¹ นักศึกษาศาขานาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Thai students Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University), e-mail: ksunatcha1997@gmail.com

² นักศึกษาศาขานาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Thai students Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University),

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.หลักสูตรดุขณีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Assistant Professor Dr., Doctor of Philosophy Program Thai Language Department Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University)

นอกจากนี้ยังพบวัฒนธรรมการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่ แบ่งออกเป็นผักที่รับประทาน ดอก 14 ชนิด หัว(ราก) 13 ชนิด ยอด 33 ชนิด ผล 30 ชนิด ต้น 11 ชนิด เมล็ด 2 ชนิด ต้น – ยอด 7 ชนิด ผล – ยอด 4 ชนิด ต้น – ดอก 1 ชนิด โดยพบว่าส่วนใหญ่ชาวไทใหญ่นิยมรับประทานผักพื้นบ้านในลักษณะผักสด ผักลวก และผักต้ม ใ้รับประทานกับน้ำพริกประเภทต่างๆ ได้แก่ น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกส้ม น้ำพริกหนอก น้ำพริกอ่อน น้ำพริกอุ้บ ผักพื้นบ้านแต่ละชนิดนอกจากนำไปรับประทานกับน้ำพริก อีกทั้งนิยมทำเป็นอาหารตามตำรับอาหารไทใหญ่ ได้แก่ อุ้บ จอ ซ่า หุง เป็นต้น ซึ่งเป็นตำรับอาหารจากผักพื้นบ้านที่ยังคงได้รับความนิยม ในการรับประทานในชาวไทใหญ่และยังนิยมใช้เป็นอาหารในพิธีกรรมต่างๆอีกด้วย แต่ประเภทผักจะได้รับอิทธิพลมาจากตำรับอาหารไทยกลางเป็นหลัก

คำสำคัญ : ผักพื้นบ้าน, ภาษาไทใหญ่, เมืองปอน, แม่ฮ่องสอน

Abstract

The Study of Tai Yai Vegetables' Names in Mueang Pon Village, Mueang Pon Sub district, Khun Yuam District, Mae Hong Son Province aimed at study grammar of Tai Yai Vegetables' Name at Ban Mueang Pon Village by conducting surveys and collecting information on the names of local vegetables, between November 2018 to February 2019. It was found that 115 kinds of local vegetables. The local vegetables was analyzed the grammar of the local vegetables' names in Tai Yai. The findings indicated that 4 parts structure: (plant group) – (morpheme) – name – (modifier). The names of plant have a word structure, can be a basic word or a compound word. The morpheme of plant group is a free morpheme, using for outstanding characteristic of the plant. In this research was found that 3 parts as general plant morpheme, plant components morpheme and function of plants morpheme and all of them can appearing together. In case is appear more than a group, it arranged in order. The morpheme of plant group are different from other, found that 2 group: harvest morpheme and quantity morpheme.

Moreover, it was found the eating culture of Tai Yai people. Can be divided according to eating some structure of a plant: flowers 14, roots 13, leafs 33, fruits 30, stems 11, seeds 2, stems – leafs 7, fruit - leafs 4 and stems – flowers 1. It was found that Tai-Yai People like to eat a fresh vegetable, scald and boiled with an chilli paste, such as pickled fish chilli paste,

tomato chilli paste, nork chilli paste and shrimp minced chilli paste. Also, the local vegetables was an ingredient of local food, but some food are influenced by Thai food.

Keyword: local vegetables, Tai Yai Language, Mueang Pon, Mae Hong Son

บทนำ

ภาษาไทยถิ่นกลางในประเทศไทย นอกจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาราชการแล้ว ยังมีภาษาประจำภูมิภาคที่เป็นภาษาในลำดับชั้นรองลงมาจากภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากนี้ในแต่ละพื้นถิ่นก็ยังมีภาษาถิ่นย่อย ประกอบด้วยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ภาษากะเหรี่ยง ภาษาไทยอง ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทลื้อ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ จะมีอัตลักษณ์ในด้านภาษาของตนเองที่มีการนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันกับคนในชุมชน

ภาษาบ่งบอกถึงวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรม ภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัด หมู่บ้าน นามสกุล ย่อมบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้ใช้ภาษานั้นๆ คำเรียกชื่อผักพื้นบ้านเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ใช้บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของภาษาที่มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นผักชนิดเดียวกันอาจเรียกชื่อไม่เหมือนกัน หรือผักชนิดต่างกันอาจเรียกชื่อคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดความสับสนในการเรียกชื่อและสร้างความเข้าใจผิดให้กับคนต่างถิ่นที่มีความสนใจต่อคำเรียกชื่อผักชนิดต่างๆ ส่วนในภาษาไทย “ผัก” เป็นคำนามหมายถึงพืชที่ใช้เป็นอาหาร และใช้เป็นคำนำหน้าชื่อพืชบางจำพวก เช่น ผักกาด ผักปลาบ ผักหนอก บางครั้งใช้เป็นสำนวน เช่น ผักต้มขมขมยาใน ความหมายว่า ผสมผสานปนเปกัน (ราชบัณฑิตสถาน, 2546: 729

บ้านเมืองปอนถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมของชาวไทใหญ่ที่หนาแน่นที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านที่อนุรักษ์ความเป็นไทใหญ่ไว้อย่างเหนียวแน่น อนุรักษ์ภาษา อาหาร วิถีชีวิต รวมไปถึงวัฒนธรรมที่ยังนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกชื่อผักพื้นบ้าน การเรียกชื่อสิ่งของเครื่องที่ใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสารกันชุมชนจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน ทำให้ลูกหลานได้ซึมซับเอาความเป็นไทใหญ่ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น การดำเนินชีวิตของชาวไทใหญ่บ้านเมืองปอนถือเป็นการดำเนินชีวิตในแบบคนรุ่นเก่า เพราะได้รับอิทธิพลมาจากคนไทใหญ่ในสมัยก่อน ดังที่มาดังต่อไปนี้ ลูกหลานไพศาล (2561) จากคำบอกเล่าจากผู้อาวุโสที่บอกเล่าสืบต่อกันมา เมื่อประมาณปี พ.ศ 2344 (200 กว่าปี) มีการอพยพของชาวไทใหญ่ประมาณ 20 คนมาจากถิ่นกันตูลงในเขตพม่าเนื่องจากภัยสงครามและโจรผู้รายนำโดยนายสี นางจันทร์ และพระภิกษุชื่อ พระอินตะ เดินทางเข้ามาจนมาพบพื้นที่ที่เหมาะสมกับการตั้งบ้านเรือนคือพื้นที่ตอยเวียงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านในปัจจุบันเป็นพื้นที่ราบบนเขามีหน้าผาสูงชันสามารถป้องกันภัยได้มีลำน้ำปอนไหลผ่าน จึงได้ปักหลักสร้างที่อยู่อาศัยขึ้น มี 12 ครัวเรือน

จากการศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในบ้านเมืองปอน เพื่อวิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์ของชื่อผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่บ้านเมืองปอน นอกจากนี้ยังพบวัฒนธรรมการบริโภคของชาวไทใหญ่ที่มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ผู้วิจัยจึงศึกษาในประเด็นนี้ด้วยว่าชาวไทใหญ่จะมีการนำผักพื้นบ้านไปประกอบอาหารในรูปแบบต่างๆ เช่น การอุบ การส้า การหุง เป็นต้น เพื่อต้องการจะอนุรักษ์ภาษาไทใหญ่และวัฒนธรรมการบริโภคของชาวไทใหญ่ไว้ในลูกหลานได้เรียนรู้และอนุรักษ์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคผักแต่ละชนิดของคนไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทใหญ่และเพื่อศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคผักแต่ละชนิดของคนไทใหญ่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับคำเรียกชื่อและวัฒนธรรมการบริโภคที่เกี่ยวข้องกับผักในไทใหญ่ จำนวน 115 ชนิด ซึ่งมาจากคำศัพท์หมวดผักของ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ จำนวน 22 คำ และผู้วิจัยแปลงและเพิ่มเติมจากผู้บอกภาษาอีก จำนวน 93 คำ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ หมู่ 1 บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้เพราะบ้านเมืองปอนเป็นแหล่งรวมของชาวไทใหญ่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น ด้านภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น
3. ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาที่มี อายุ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน เป็นเพศหญิงทั้งหมด และเป็นผู้ที่อาศัยและมีคู่สมรสอยู่ในพื้นที่บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นตัวแทนผู้บอกภาษาในชุมชนนี้ เพราะในงานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์สังคม ได้มีผลการวิจัยว่าผู้บอกภาษากลุ่มอายุนี้อาจรักษาภาษาดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการศึกษา 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการสำรวจและรวบรวม ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งศึกษาข้อมูลด้านผักพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวางแผน เพื่อลงพื้นที่ในการสำรวจและเก็บ

รวบรวมคำศัพท์ผักพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ รวมถึงศึกษาตำรับอาหารที่ชาวไทใหญ่ใช้ประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษาที่สำคัญคือเป็นเพศหญิงที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป มีการศึกษาระดับเริ่มตั้งแต่ไม่ได้รับการศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่เป็นจุดเก็บข้อมูล ไม่เคยโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นระยะเวลานานๆ ที่จะทำให้ผลให้เกิดการสัมผัสหรือการปนของภาษาได้ และใช้ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวัน ระยะเวลาในการลงเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการเก็บประวัติผู้บอกภาษา ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ และความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการอยู่อาศัยในพื้นที่ และสร้างตารางเพื่อสอบถามผู้บอกภาษา พร้อมทั้งสร้างบัตรคำโดยนำภาพผักพื้นบ้านแต่ละชนิดมาวางในโปรแกรม PowerPoint โดยไม่ใส่ชื่อผักแต่ละชนิดที่เป็นภาษาไทย แต่ผู้วิจัยใช้ตัวเลขแทนชื่อผักแต่ละชนิดจำนวน 115 ชนิด ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงตลอดการสนทนา และจดบันทึก พร้อมถ่ายภาพ โดยได้ทำการขออนุญาตบันทึกเสียง และบันทึกภาพก่อนทุกครั้ง

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์ และจำแนกตามตำรับการบริโภคของชาวไทใหญ่ โดยมีการวิเคราะห์ตามลักษณะไวยากรณ์ของคำ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนในโครงสร้าง ได้แก่ (คำบ่งกลุ่มพืช) – (หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช) – (แก่นชื่อ) – (คำขยายพืช) ตามแนวคิดของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรันทนาภรณ์ (2556) เมื่อเกิดข้อผิดพลาดผู้วิจัยจะลงเก็บข้อมูลในผักชนิดนั้นๆซ้ำอีกครั้ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคของชาวไทใหญ่ว่าผักพื้นบ้านแต่ละชนิดมีการนำไปประกอบอาหารในรูปแบบใดบ้าง จากนั้นผู้วิจัยนำผักพื้นบ้านแต่ละชนิดมาจำแนกตามลักษณะการบริโภคของชาวไทใหญ่ ตามแนวคิดของ ไพฑูรย์ เจนเจริญพันธุ์ (2546) และแนวคิดของยุธยา อยู่เย็น (2551)

3. ขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีตารางคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านภาษาไทใหญ่พร้อมทั้งบอกวิธีการบริโภคผักแต่ละชนิด และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอเพื่อปรับแก้ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น

4. สรุปและเขียนรายงานผลการวิจัย โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

คำเรียกชื่อผักพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือนี้มีระบบเช่นเดียวกับชื่อทางวิทยาศาสตร์แต่มีความแตกต่างออกไปทั้งในเรื่องของโครงสร้างไวยากรณ์และโครงสร้างความหมาย สำหรับลักษณะคำเรียกชื่อผักที่สมบูรณ์ของภาษาไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัด

แม่ฮ่องสอน จะประกอบด้วยส่วนประกอบใหญ่ 4 ส่วนได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืช หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช แก่นชื่อ และ คำขยายชื่อพืช ตามลำดับรายละเอียดดังนี้

1. แก่นชื่อพืช แก่นชื่อพืช คือ คำศัพท์ที่โดยทั่วไปแล้วสามารถแสดงความแตกต่างของชนิดพืชได้ ส่วนมากเป็นคำที่ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใช้ร่วมกันแม้ว่าอาจจะมีรูปแปรและ/หรือมีส่วนประกอบอื่นประกอบแตกต่างกันไปอย่างไรก็ตามมีพืชจำนวนไม่น้อยที่แก่นชื่อพืชยังไม่สามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างได้หรือพืชชนิดนั้นๆมีชนิดย่อยลงไปอีกจำนวนแตกต่างกันไป เช่น

โล่ (ถั่ว) มีชนิดย่อยเป็น โล่แต่บ (ถั่วแปบ), โล่น้อย (ถั่วลันเตา), โล่ยาว, ถั่วซัง (ถั่วฝักยาว), โล่เขว (ถั่วเขียว), โล่โป่ง (ถั่วพู), โล่จ้อง (ถั่วงอก), โล่เนา (ถั่วเหลือง)

แก่นชื่อพืชส่วนใหญ่พบเป็นคำนามมีโครงสร้างภาษาแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1.1 คำมูล อาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือ หลายพยางค์ แบ่งออกเป็น

1.1.1 คำพยางค์เดียว เช่น หน่อ (หน่อไม้), โบบ (บวบหอม), ตูน (คูน), บอน (บอน), แต่ง (แตงกวา), คิว (กุ่มช่าย), ชิง (ชิง)

1.1.2 คำหลายพยางค์ เช่น เบ้าจั้น (ยี่ห่วย), จักไค (ตะไคร้), จะเลิม (สะเดา) ฯลฯ

1.2 คำประสม เช่น ผักกึ่เมืองก๊อก (ผักชีฝรั่ง), ผักปึกกิ้นโ (ผักกาดหัว), เบนกยุมอนไซ (เห็ดไข่ห่าน)

2. คำบ่งกลุ่มพืช อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์. (2556). ให้นิยามคำบ่งกลุ่มพืชว่าเป็นหน่วยคำอิสระปรากฏได้โดยลำพังใช้แสดงระดับที่เหนือสุดในระบบการแบ่งกลุ่มแบบพื้นบ้าน (folk taxonomy) หากปรากฏจะปรากฏในตำแหน่งแรกของคำเรียกชื่อพืช จากการรวบรวมคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านของชาติพันธุ์ไทใหญ่ครั้งนี้ พบคำบ่งกลุ่มพืช 2 กลุ่ม ได้แก่ คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช

2.1 คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช ใช้บ่งส่วนประกอบพืชที่เด่นที่สุดหรือส่วนประกอบพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ได้คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืชที่พบมีดังนี้

หมอก ใช้กับพืชดอก/ไม้ดอก เช่น หมอกอ่าวขาว (กระเจียวขาว), หมอกอ่าวเหลือง (กระเจียวแดง), หมอกพักหมี (ดอกหอม), หมอกแก (ดอกแค), หมอกซ่างก้า (ลำพูป่า), หมอกไคนาง (เล็บครุฑ), กะหล่ำหมอก (กะหล่ำดอก)

หมาก ใช้กับพืชผล เช่น หมากตี้ (กระเจียวเขียว), หมากส้มปู้ (กระเจียวแดง), หมากหนามโง้ง (นม), หมากน้ำเต้า (น้ำเต้า), หมากแห้งโคง (มะเขือพวง), หมากเขือก้า (มะเขือม่วง) เป็นต้น

เหบ ใช้เรียกจำพวกเห็ดต่างๆ เช่น เหบต้อบ (เห็ดเผาะ), เหบหญ่งหญู (เห็ดหูหนู), เหบโปก (เห็ดโคน), เหบนางฟ้า (เห็ดนางฟ้า), เหบนกยุมอนไซ (เห็ดไข่ห่าน)

โท ใช้กับพืชรากที่เป็นหัว เช่น โทเผือก (เผือก), โทบุก (บุก), โทซ่า (ซ่า), พักกาดโท (แครอต), พักปักกินโท (ผักกาดหัว)

ใบ ใช้กับพืชใบ เช่น ใบจั่น (ยี่หระ) ใบบุลึง (ชะพลู)

2.2 คำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช ใช้บ่งลักษณะการนำพืชไปใช้งานซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้แก่

คำบ่งกลุ่มพืชที่เป็นธัญพืช คือ โถ่ (ถั่ว) เช่น , โถ่เขว (ถั่วเขียว), โถ่่อง (ถั่วอก), โถ่แต่บ (ถั่วแปบ), โถ่ยาว, โถ่ซั้ง (ถั่วฝักยาว), โถ่โป่ง (ถั่วพู) เป็นต้น

คำบ่งกลุ่มชื่อพืชที่ใช้ประกอบอาหาร ใช้ประกอบอาหาร เช่น คำว่า พัก ได้แก่ พักกั้นดิน

(กระถิน), พัก

หมี่หอ (กระเทียม), พักแคบ (ตำลึง) เป็นต้น

3. หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำไม่อิสระจะปรากฏโดยลำพังโดยปราศจากแก่นชื่อไม่ได้โดยทั่วไปแล้วหากหน่วยคำบ่งกลุ่มพืชปรากฏอยู่ตำแหน่งต่อจากคำบ่งกลุ่มพืช แบ่งได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน

3.1 หน่วยคำบ่งกลุ่มผล ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆเป็นพืชที่มีผล ฝักเมล็ด หรือหัว(ราก) เช่น

หมาก เช่น หมากส้มปู่ (กระเจี๊ยบแดง), หมากกลาง (ขนุน), หมากหนามโก้ (นวม), หมากน้ำเต้า (น้ำเต้า), หมากนอยเริ่ม (บวบงู), หมากนอยสัน (บวบเหลี่ยม), หมากพักปัก (ผักขี้หูด), หมากพริกขี้หนู (พริกขี้หนู), หมากพริกจี่ฟ้า (พริกขี้ฟ้า), หมากพริกหยก (พริกหยวก) ฯลฯ

จากหลักฐานที่ปรากฏเห็นได้นั้นสามารถอธิบายได้ว่าหน่วยคำบ่งกลุ่มผล ที่มาจกหน่วยคำ คือคำว่า หมาก ซึ่งเป็นคำศัพท์หมายถึงพืชชนิดหนึ่งดังปรากฏเป็นแก่นชื่อในภาษาชาติพันธุ์ไททุกกลุ่มต่อมาได้เปลี่ยนแปลงโดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะการเลื่อนความหมาย โดยมีความหมายกว้างออกหมายถึงผลของพืชทั่วไปและจะปรากฏกับแก่นชื่อพืชทุกครั้ง ปัจจุบันพบรูปแบบทั้งหมดใช้ในความหมายที่กว้างออกไปอีกหมายรวมถึง พืชกินผล พืชกินฝัก พืชกินเมล็ด พืชกินหัว หรือแม้กระทั่งพืชอื่นๆที่ไม่มีผลฝัก เมล็ดหรือหัว ที่ใช้ประโยชน์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พืชกินผล เช่น หมากกลาง (ขนุน), หมากพักเหลือง (พักทอง), หมากเขือส้ม (มะเขือเทศ),

หมากเขือคอบ (มะเขือเปราะ), หมากแห้งโคง (มะเขือพวง), หมากเขือก้า (มะเขือม่วง), หมากเขือยาว (มะเขือยาว), หมากฝ้า (มะนาว)

พืชกินฝักหรือเมล็ด เช่น หมากพักเนื้อไก่ (มะรุม), หมากพริกขี้หนู (พริกขี้หนู), หมากพริก

จี่ฟ้า (พริกขี้ฟ้า), หมากพริกหยก (พริกหยวก)

พืชอื่นๆ เช่น หมากส้มปู่ (กระเจี๊ยบแดง)

3.2 หน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน ใช้บ่งแก่นชื่อนั้นๆ เช่น ฝักห้า (ชะอม) ฝักเก้าป็น (ขึ้นฉ่าย)

4. คำขยายชื่อพืช เป็นคำที่ระบุชนิดย่อยของพืช ซึ่งจะปรากฏอยู่ในตำแหน่งขวาของแก่นชื่อ โครงสร้างคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทยใหญ่มีลักษณะ ดังนี้ (คำบ่งกลุ่มพืช) – (หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช) – แก่นชื่อ – (คำขยายพืช) ยกตัวอย่างเช่น คำว่า หมอกอ่าวขาว หมอกอ่าว ในภาษาไทยมาตรฐานหมายถึง ดอกกระเจียว ถือเป็นแก่นชื่อ ขณะที่คำว่าขาวเป็นคำขยายพืช ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงชนิดย่อยของพืชที่แตกต่างจาก หมอกอ่าวเหลือง ที่หมายถึง ดอกกระเจียวแดง ในภาษาไทยใหญ่คำว่า แหลง หมายถึงสีแดง ดังนี้เป็นต้น

จากการศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทยใหญ่พบว่าร้อยละ 67 ของคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านภาษาไทยใหญ่มีความแตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน ร้อยละ 27 มีการแปรของเสียงที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน และร้อยละ 6 เหมือนภาษาไทยมาตรฐานทุกประการ ดังแสดงในกราฟข้างล่างต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านภาษาไทยใหญ่

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลผักพื้นบ้านระหว่าง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 พบผักพื้นบ้านทั้งสิ้น 115 ชนิด ดังรายละเอียดในตาราง ต่อไปนี้

ตาราง ชื่อผักพื้นบ้านชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาไทยใหญ่	วิธีการบริโภค
กระเจียบแดง	หมากส้มปู่	-ปรุงแต่งอาหารเพิ่มรสเปรี้ยว
กระชาย	โหละแอน	-กินกับน้ำพริก โดยการ กินดิบ , ต้ม

กระหล่ำดอก	กระหล่ำหมอก	-อุ๊ป (ทำคล้ายผัก แต่ใช้เครื่องแกงไทใหญ่ และไม่ใส่น้ำ) -ผัก -ต้มกินกับน้ำพริก
ผักครวดหัวแหวน	ผักเพ็ด	-ปรุงแต่งอาหาร (ใส่แกงผักเขียว , ถั่วโก้)
กระเจียวขาว	หมอกอ้าวขาว	-ต้มกินกับน้ำพริก -ส้า (ซอยบางๆและนำไปยำกับน้ำพริกไทใหญ่)
กระเจียวแดง	หมอกอ้าวแดง	-ทำข้างปอง หรือ กะบอง (หั่นเป็นชิ้น นำไปคลุกกับเครื่องแกง และนำไปทอด)
กระถิน	กัณฑ์น	-ใช้เป็นเครื่องเคียงกินกับ -น้ำพริก -ตำมะม่วง -ลาบ
กระเทียม	พริกหมี่หอ	-นำไปตำใช้เป็นเครื่องเทศหลักของชาวไทใหญ่
กะเพรา	อิมคิมขาว	-ใส่แกงพริกทอง , แกงหน่อ
กะเพราแดง	อิมคิมหล่ำ	-ผักกะเพรา -ยาแก้ไอ (คั้นน้ำนำไปผสมกับน้ำผึ้ง)
กระหล่ำปลี	กระหล่ำปี	-ผัก -อุ๊ป (ทำคล้ายผัก แต่ใช้เครื่องแกงไทใหญ่ และไม่ใส่น้ำ) -ต้มกินกับน้ำพริก -กินกับลาบ
กระดอม	มะนอยต๊อบ	-ต้มกินกับพริก -ตำทำเป็นน้ำพริก (น้ำพริกหมากนอบต๊อบ)
ยี่หระ	ใบจัน	-ใส่ลาบ -กินกับลาบ
กุ่มซ่าย	คิว	-อุ๊ป (ทำคล้ายผัก แต่ใช้เครื่องแกงไทใหญ่ และไม่ใส่น้ำ) -กินสดกับน้ำพริก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบวัฒนธรรมการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่ แบ่งออกเป็นผักรับประทาน ดอก 14 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 12.15 หัว(ราก) 13 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 11.30 ยอด 33 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 28.70 ผล 30 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 26.10 ต้น 11 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 9.57 เมล็ด 2 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 1.74 ต้น - ยอด 7 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 6.10 ผล - ยอด 4 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 3.47 ต้น - ดอก

1 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 0.87 ดังกราฟต่อไปนี้

แผนภูมิที่2 การเปรียบเทียบการนำผักพื้นบ้านชาวไทใหญ่ในแต่ละส่วนมาบริโภค

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาโครงสร้างที่แสดงส่วนประกอบ ตำแหน่ง และหน้าที่ของส่วนประกอบของคำเรียกชื่อพืชที่เต็มรูปแบบของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงให้เห็นว่าคำเรียกชื่อพืชที่สมบูรณ์อาจประกอบด้วยส่วนประกอบ 4 ส่วนใหญ่ปรากฏพร้อมกันได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืช ได้แก่ หมอก เช่น หมอกอ้าวขาว (กระเจียวขาว) หมอกช่างก้า (ลำพูป่า), เหน เช่น เหนต้อบ (เห็ดเผาะ) เหนหญ่งหญู (เห็ดหูหนู), โห เช่น โหเผ็ก (เผือก) โหซ่า (ซ่า) หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช เช่น หมากส้มปู่ (กระเจียบแดง) หมากพักปีก (ผักขี้หูด) แก่นชื่อ เช่น ถั่วแตบ (ถั่วแปบ) ถั่วน้อย (ถั่วลันเตา) และส่วนขยายที่พืช เช่น ขาว หมอกอ้าวขาว (กระเจียวขาว), หล้า อิมคิมหล้า (กะเพราแดง) แก่นชื่อเป็นส่วนที่จำเป็นต้องปรากฏเสมอ พบได้ทั้งในลักษณะที่เป็นคำมูล และคำประสม คำบ่งกลุ่มพืช แบ่งได้ 2 ส่วน คือ คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบ และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช ได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืชที่เป็นธัญพืช และคำบ่งกลุ่มชื่อพืชที่ใช้ประกอบอาหาร คำบ่งกลุ่มหน้าที่พืชซึ่งอาจปรากฏครั้งเดียวพร้อมกันทั้ง 3 กลุ่ม หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล หน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน ซึ่งไม่อาจปรากฏพร้อมกันได้ในครั้งเดียวกันคำเรียกชื่อ

ผักอาจมีคำขยายปรากฏร่วมได้ เพื่อแยกชนิดของพืชออกไปอีก ทั้งนี้คำเรียกชื่อผักอาจปรากฏได้หลายรูปแบบ ลักษณะไวยากรณ์ภาษา ประกอบด้วย ส่วนประกอบ 4 ส่วนในโครงสร้าง (คำบ่งกลุ่มพืช) – (หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช) – แก่นชื่อ – (คำขยายพืช) กล่าวได้ว่าในภาษาไทยใหญ่ จะปรากฏแก่นชื่อเสมอ เพื่อใช้จำแนกชนิดของพืช ส่วน คำบ่งกลุ่มพืช หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช และคำขยายพืช จะปรากฏร่วมกับแก่นชื่อพืชหรือไม่ก็ได้ ส่วนการใช้ชื่อพืชคนละคำกันกับภาษาไทยมาตรฐาน พบในประเด็นได้แก่ มีแก่นชื่อพืชคนละคำกัน มีแก่นชื่อพืชและคำขยายคนละคำกัน มีแก่นชื่อพืชแตกต่างแต่คำขยายเหมือนกัน มีแก่นชื่อพืชเหมือนกันแต่คำขยายต่างกัน

จากการศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทยใหญ่พบว่าร้อยละ 67 ของคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านภาษาไทยใหญ่มีความแตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน ร้อยละ 27 มีการแปรของเสียงที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน และร้อยละ 6 เหมือนภาษาไทยมาตรฐานทุกประการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าคำเรียกผักพื้นบ้านภาษาไทยใหญ่ในบ้านเมืองปอน อำเภอยูนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังถือได้ว่ายังไม่ได้รับอิทธิพลทางภาษาไทยมาตรฐานมาทั้งหมดมีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้รับอิทธิพลจากภาษารอบข้างเช่นภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยภาคเหนือ จึงถือว่าภาษาไทยใหญ่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาของตนไว้

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอยูนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลผักพื้นบ้านระหว่าง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผักพื้นบ้านในพื้นที่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอยูนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบผักพื้นบ้านทั้งสิ้น 115 ชนิด แบ่งออกเป็นผักรับประทาน ดอก 14 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 12.15 หัว(ราก) 13 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 11.30 ยอด 33 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 28.70 ผล 30 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 26.10 ต้น 11 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 9.57 เมล็ด 2 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 1.74 ต้น – ยอด 7 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 6.10 ผล – ยอด 4 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 3.47 ต้น – ดอก 1 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 0.87

2. วัฒนธรรมในการรับประทานผักพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน อำเภอยูนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่นิยมรับประทานผักพื้นบ้านในลักษณะของผักสด ผักต้ม รับประทานกินกับน้ำพริก ประเภทต่าง ๆ เช่น น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกส้ม น้ำพริกหนอก น้ำพริกอ่อง น้ำพริกอุ๊บ และลาบ มากกว่าจะนำมาประกอบอาหาร หรือหากนำมาประกอบอาหารมักจะเป็นตำรับอาหารไทใหญ่ ได้แก่ อุ๊บ ส้า โก๋ ส้า หุง โดยมีกรรมวิธีในการประกอบอาหารโดยนำผักพื้นบ้านแต่ละชนิดมาประกอบอาหารตามตำรับอาหารของชาวไทใหญ่ ซึ่งในอาหารแต่ละชนิดจะมีกรรมวิธีการทำที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

อุ๊บ คือ การนำผักแต่ละชนิดมาคั่วกับเครื่องแกงและน้ำมัน จะใส่น้ำเพียงเล็กน้อย แต่ใช้น้ำมันเป็นหลัก ตั้งไว้จนแห้ง ถึงจะเรียกว่าอุ๊บ

ส้า คือ การนำผักแต่ละชนิด มาซอยบาง ๆ จากนั้นนำไปคลุกเคล้ากับน้ำพริกถั่วเน่าของไทใหญ่ (น้ำพริกผง) ใส่แคบหมู ปลาหู มะเขือเทศ หอม และน้ำมันพืชเล็กน้อยคลุกเคล้าให้เข้ากัน

โก้ คือ การนำผักแต่ละชนิด มาหั่นเป็นชิ้น ๆ นำไปคลุกเคล้ากับเครื่องแกงไทใหญ่ที่นำไปคั่วเรียบร้อยแล้ว

หุง คือ การนำเครื่องแกงไทใหญ่ ไปคั่วกับน้ำมัน จากนั้นนำผักแต่ละชนิดใส่ลงไปคนให้เข้ากัน ใส่ น้ำเปล่าตามลงไป รอจนสุก

นอกจากนี้ยังมีการนำเอาผักพื้นบ้านไปประกอบอาหารตามการรับอิทธิพลมาจากตำรับอาหารไทยภาคกลาง เช่น ผัดผัก แกงเขียวหวาน เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทย บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอบึงนาราง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปได้ว่า คำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทย ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ (2556) ศึกษาเรื่องการศึกษาคำเรียกชื่อพืชในกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือ พบว่าลักษณะไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อผักของผู้วิจัยและงานวิจัยของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ มีโครงสร้างระบบไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อผัก ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ คำบ่งกลุ่มพืช หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช แก่นชื่อ และคำขยายพืช นอกจากนี้งานวิจัยของผู้วิจัยมีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ที่ศึกษาเพราะผู้วิจัยได้เจาะจงไปที่ ภาษาไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอบึงนาราง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ ศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือแต่ไม่ได้ระบุพื้นที่ที่แน่นอน

ส่วนองค์ประกอบย่อยของโครงสร้างของคำเรียกชื่อผักในงานวิจัยของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ (2556) พบว่า แก่นชื่อพืช แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ คำมูล ได้แก่ คำพยางค์เดียว และคำหลายพยางค์ คำประสม คำนามสังเคราะห์ คำซ้อน ในขณะที่งานวิจัยนี้ปรากฏเพียง 2 ประเภท คือ คำมูล และคำประสม ไม่ปรากฏคำนามสังเคราะห์ และคำซ้อน ส่วนคำบ่งกลุ่มพืชในงานวิจัยของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ (2556) พบ 3 ประเภท คือ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน ซึ่งในงานวิจัยนี้หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช พบเพียง 2 ประเภท คือ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน คำขยายชื่อพืช จะมีการแบ่งเป็นคำและวลี ซึ่งในงานวิจัยของผู้วิจัยจะปรากฏเพียงแค่คำที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัย เนื่องจากการศึกษาทางด้านขอบเขตพื้นที่ต่างกันจึงทำให้การศึกษาของผู้วิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอบึงนาราง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลผักพื้นบ้านบ้านเมืองปอน อภิปรายผลตามประเด็นดังนี้

1. ความหลากหลายของผักพื้นบ้านใน บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1 ความหลากหลายของผักพื้นบ้านในบ้านเมืองปอน

ผักพื้นบ้านในท้องที่บ้านเมืองปอนที่สำรวจมีจำนวนทั้งสิ้น 50 ชนิด โดยแบ่งได้เป็น 9 หมวด ได้แก่ ผักที่รับประทาน ดอก หัว(ราก) ยอด ผล ต้น เมล็ด ต้น – ยอด ผล – ยอด ต้น – ดอก ซึ่งถือว่ามีความหลากหลายค่อนข้างใกล้เคียงกับการศึกษาผักพื้นบ้านในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความคล้ายกันในลักษณะของชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยเทือกเขา สวน ไร่ นา และไม่มีป่าชุมชนตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่ดังรายงานของประสิทธิ์คุณุรัตน์ และคณะ (2545) สำหรับการใช้ประโยชน์พืชพันธุ์ที่ใช้เป็นอาหารในป่าบุ่งป่าทามบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล ตอนกลางพบผักพื้นบ้านจำนวน 43 ชนิด โดยพบว่าชาวบ้านมักรับประทานเป็นผักสด ผักลวก ผักนึ่ง รับประทานกับน้ำพริกหรือลาบหรือมาทำเป็นอาหาร และ ยุชยา อยู่เย็น (2551) ศึกษาอนุกรมวิธานการผักพื้นบ้านของชาวไททรงดำ ตำบลดอนมะเกลือ พบผักพื้นบ้านทั้งสิ้น 50 ชนิดแบ่งออกเป็น 26 วงศ์ 44 สกุล โดยพบว่าชาวไททรงดำนิยมรับประทานผักพื้นบ้านในลักษณะของผักสด ผักดอง หรือลวกรับประทานกับน้ำพริกประเภทต่าง ๆ มากกว่าจะนำไปใช้ประกอบอาหาร

1.2 ปริมาณที่สำรวจพบและความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่

จากการสำรวจผักพื้นบ้านในท้องถื่นบ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถจัดกลุ่มผักพื้นบ้านที่พบออกเป็นกลุ่มที่พบโดยทั่วไป มีปริมาณมาก ซึ่งเป็นผักพื้นบ้านที่ขึ้นเองในธรรมชาติ เช่น ตำลึง กระจี้ยว ปลีกกล้วย บอน คุณ ผักกูด เป็นต้น หรือผักพื้นบ้านที่ปลูกเป็นผักสวนครัว เช่น สาระแห่น แมงลัก กะเพรา ชะอม ผักชี ต้นหอม โหระพา เป็นต้น ส่วนผักพื้นบ้านที่พบจำนวนน้อย ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่บ้านเมืองปอน มีจำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ผักชีฝรั่ง มะเฒ่า ส้มป่อย ผักหวานบ้าน

2. ส่วนของผักพื้นบ้านที่ใช้ในการรับประทาน

จากการศึกษาผักพื้นบ้านตามภูมิปัญญาของชาวไทใหญ่บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบวัฒนธรรมการรับประทานผักพื้นบ้าน ดังนี้

2.1 ส่วนของผักพื้นบ้านที่ใช้ในการรับประทาน

จากการรวบรวมข้อมูลการรับประทานผักของคนไทยโดย ม.ล.หญิงดิงชลมารคพิจาร(ไพฑูรย์ เจนเจริญพันธ์, 2546) แยกกลุ่มได้คือ ประเภทที่ใช้ใบและยอด ประเภทหัวและราก ประเภทรับประทานดอก ประเภทรับประทานผลหรือผัก ซึ่งเมื่อนำเกณฑ์ดังกล่าวมาจำแนกผักพื้นบ้านในท้องถื่นบ้านเมืองปอน พบว่า จะมีผักพื้นบ้านประเภทที่ ดอก 14 ชนิด เช่น กระจี้ยบแดง กระจี้ยวขาว ดอกแค ฯลฯ หัว (ราก) 13 ชนิด เช่น กระจี้ยม จิง ข่า เผือก ฯลฯ ยอด 33 ชนิด เช่น กระจี้ยดิน ยี่หระ่า ชะพลู ตำลึง ฯลฯ ผล 30 ชนิด ถั่วแปบ

ถั่วลันเตา บวบ ฯลฯ ต้น 11 ชนิด เช่น ดอกหอม ถั่วงอก ถั่วคั่ว ฯลฯ เมล็ด 2 ชนิด เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ต้น – ยอด 7 ชนิด เช่น คื่นช่าย ใบบัวบก ฯลฯ ผล – ยอด 4 ชนิด เช่น ฟักทอง ฟักแม้ว มะรุม ฯลฯ ต้น – ดอก 1 ชนิด ได้แก่ บอน

2.2 วิธีในการรับประทานผักพื้นบ้านของชาวไทใหญ่

ชาวไทใหญ่ในพื้นที่บ้านเมืองปอนส่วนใหญ่นิยมรับประทานผักพื้นบ้านในรูปแบบของผักต้ม เช่น ชี้เหล็ก กระตอม มะเขือม่วง บวบเหลี่ยมเป็นต้น หรือรับประทานในรูปแบบผักสด เช่น ถั่วพู แตงกวา ลำพู ป่า กระชาย ใบบัวบก เป็นต้น โดยพบผักพื้นบ้านที่นำมารับประทานในรูปแบบผักสด และผักต้ม จำนวน 37 ชนิด หากนำมาประกอบเป็นตำรับอาหารไทใหญ่ได้แก่ อุ๊บ ส้า ไก่ หุง โดยมีกรรมวิธีในการทำตามแบบของไทใหญ่ มีลักษณะการรับประทานที่มีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนส่วนมากนิยมรับประทานในรูปแบบผักสด ผักต้ม จิ้มกับน้ำพริกดังรายงานของ ปิยวรรณ วิจิชัยนันท์ (2538) ศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในชนเผ่ากระเหรี่ยง ในจังหวัดเชียงใหม่ พบพืชอาหารที่ใช้บริโภคกัน เช่น ผักแปม นำยอดมากินสดกับลาบ เพกา นำผักอ่อนไปเผาไฟจิ้มกับน้ำพริก เป็นต้น

2.3 ตำรับอาหารผักพื้นบ้านของชาวไทใหญ่

ชาวไทใหญ่บ้านเมืองปอนนิยมรับประทานผักพื้นบ้านในรูปแบบของผักสด ผักต้ม จิ้มกับน้ำพริก ซึ่งไม่แตกต่างกับวิธีการรับประทานผักพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทยอย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ยังคงมีรายการอาหารที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มของชาวไทใหญ่ที่ยังคงได้รับความนิยมในการรับประทานของไทใหญ่ คือ

อุ๊บ คือ การนำผักแต่ละชนิดมาคั่วกับเครื่องแกงและน้ำมัน จะใส่น้ำเพียงเล็กน้อย แต่ใช้น้ำมันเป็นหลัก ตั้งไว้จนแห้ง ถึงจะเรียกว่าอุ๊บ

ส้า คือ การนำผักแต่ละชนิด มาซอยบาง ๆ จากนั้นนำไปคลุกเคล้ากับน้ำพริกถั่วเน่าของไทใหญ่ (น้ำพริกผง) ใส่แคบหมู ปลาหู มะเขือเทศ หอม และน้ำมันพืชเล็กน้อยคลุกเคล้าให้เข้ากัน

ไก่ คือ การนำผักแต่ละชนิด มาหั่นเป็นชิ้น ๆ นำไปคลุกเคล้ากับเครื่องแกงไทใหญ่ที่นำไปคั่วเรียบร้อยแล้ว

หุง คือ การนำเครื่องแกงไทใหญ่ ไปคั่วกับน้ำมัน จากนั้นนำผักแต่ละชนิดใส่ลงไปคนให้เข้ากัน ใส่น้ำเปล่าตามลงไป รอจนสุก

นอกจากนี้ยังมีการนำผักพื้นบ้านไปประกอบอาหารตามการรับอิทธิพลมาจากตำรับอาหารไทยภาคกลาง เช่น ผัดผัก แกงเขียวหวาน

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาคำเรียกชื่อผักพื้นบ้านในภาษาไทยใหญ่ บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ศึกษาผักพื้นบ้านชาวไทใหญ่และวัฒนธรรมการรับประทานผักพื้นบ้านในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบ และนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ รวมถึงวางแผนอนุรักษ์ต่อไป

2. การแปรชื่อผักพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในประเทศไทย และนอกประเทศไทย เพื่อหาความเหมือน ความแตกต่าง ตลอดจนลักษณะร่วม ซึ่งจะทำให้เห็นมโนทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ปิยวรรณ วินัจฉัยนันท์. (2538). *พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงในเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และคณะ. (2545). *การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุงป่าทามบริเวณ*

ลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพฑูริย์ เจนเจริญพันธ์. (2546). *เทคนิคในการสร้างธนาคารอาหาร (Food Bank) ของชุมชน*.

สำนักงานป่าไม้ จังหวัดอุดรธานี, อุดรธานี.

ยุทยา อยู่เย็น. (2551). ผักพื้นบ้านชาวไทยทรงดำบริเวณตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง

จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต*. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ฉบับที่ 2:

99 – 112.

ราชบัณฑิตสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. (729). กรุงเทพฯ: นามมีบุคส์

พับลิเคชั่นส์. ลูกหลานไพศาล (นามแฝง). (2561). *ประวัติเมืองปอน*. (ม.ป.ท.): (ม.ป.พ.).

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาไทยถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2557). *คำเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย : การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์*

พฤกษศาสตร์ ชาติพันธุ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา และ สุพัตรา จิรนนทนารถ. (2556). การศึกษาคำเรียกชื่อพืชในกลุ่มภาษา

ชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*. ฉบับที่ 21 : 72 – 92.

